

Информация относно:

Вредителя *Bactrocera dorsalis*, кандидат за включване в списъка за приоритетни вредители в Европейския съюз

Генералната дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“ на Европейската комисия даде мандат на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ/EFSA) за идентифициране на карантинни вредители от значение за Съюза, които да отговарят на условията за приоритетни вредители, съгласно член 6(2) от Регламент (ЕС) 2016/2031¹ относно защитните мерки срещу вредители по растенията.

Съгласно този мандат (М-2022-00070), през декември 2023 г., EFSA публикува два технически доклада, обхващащи задачите: анализ на потенциални гостоприемници на карантинни вредители от Съюза и изготвяне на списък с вредители, кандидати за включване в списъка за приоритетни вредители в Европейския съюз (ЕС), който е съставен въз основа на техния потенциал на разпространение и въздействие.

През 2025 г., работната група на EFSA по приоритетни вредители публикува доклад от оценката на неприятеля *Bactrocera dorsalis* (един от 46 кандидат-приоритетни вредители, предварително подбрани от Комисията и държавите членки, въз основа на тяхното разпространение и потенциал за въздействие), в подкрепа на евентуалното му включване в списъка за приоритетни вредители в ЕС, с оглед на потенциално преразглеждане на Регламент (ЕС) 2019/1702². Този доклад предоставя обосновката за набора от данни относно *Bactrocera dorsalis*, предоставен на Съвместния изследователски център на Европейската комисия, за да се използва в модела на индикатора за въздействие върху приоритетните вредители и да се завърши класирането по приоритет на вредителите.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) представя доклада от оценката на неприятеля *Bactrocera dorsalis*, кандидат за включване в списъка за приоритетни вредители в Европейския съюз, изготвен от EFSA, за да запознае заинтересованите лица и обществеността с оценката от въздействието на този неприятел след евентуалното му въвеждане и разпространение върху растенията гостоприемници, разходите за мерките за контрол, щетите върху търговията и вредата върху околната среда.

¹ Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 г. относно защитните мерки срещу вредителите по растенията, за изменение на регламенти (ЕС) № 228/2013, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на директиви 69/464/ЕИО, 74/647/ЕИО, 93/85/ЕИО, 98/57/ЕО, 2000/29/ЕО, 2006/91/ЕО и 2007/33/ЕО на Съвета. *ОВ L 317*, 23.11.2016 г., стр. 4–104.

² Делегиран регламент (ЕС) 2019/1702 на Комисията от 1 август 2019 г. за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета чрез установяване на списък с приоритетни вредители. *ОВ L 260*, 11.10.2019 г., стр. 8–10.

Неприятелят *Bactrocera dorsalis* (Фигура 1), е вид от разред *Diptera* (двукрили), семейство *Tephritidae*, род *Bactrocera*. Видът е с тривиално име „ориенталска плодова муха“.

Биология на вредителя

Bactrocera dorsalis е член на видов комплекс, „*B. dorsalis complex*“, група от тясно свързани видове, включваща 88 описани вида над 100 таксона, главно ендемични видове за Югоизточна Азия. Поради своята полифагия, инвазивност, висок репродуктивен потенциал (развива множество припокриващи се поколения), мултиволтинизъм и непрекъсната активност през цялата година този видов комплекс е един от най-опасните в производството на плодове в световен мащаб.

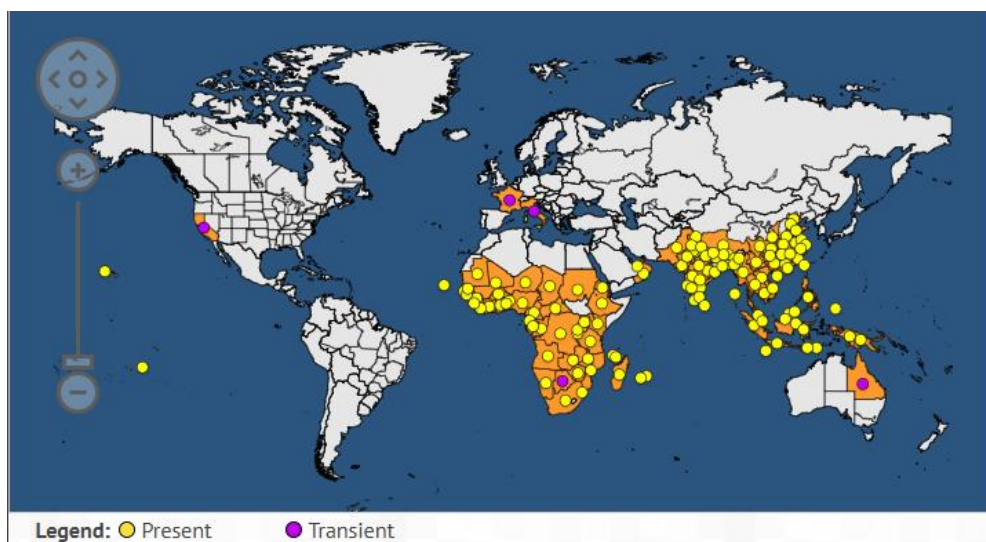
Фигура 1. Възрастен индивид на *Bactrocera dorsalis*

Растения гостоприемници

Растенията гостоприемници на видовия комплекс *B. dorsalis* принадлежат към голям брой семейства, като: смрадликови (*Anacardiaceae*), *Annonaceae*, звъникови (*Clusiaceae*), лаврови (*Lauraceae*), черничеви (*Moraceae*), миртови (*Myrtaceae*), седефчеви (*Rutaceae*), *Sapotaceae*, розови (*Rosaceae*), картофови (*Solanaceae*) и др., като всяко семейство разполага с 15 или повече известни вида гостоприемници на плодови мухи.

Географско разпространение

Bactrocera dorsalis произхожда от тропическите райони на Азия, като вероятно видът се е преместил от Югоизточен Китай към Югоизточна Азия (Фигура 2). Този вредител се е разпространил през последния век до островите Рюкю, Науру, Пакистан, Индия, Непал, Лаос, Виетнам, Бирма, Шри Ланка, Тайланд и остров Сайпан. Извън Азия е открит в Северните Мариански острови (1935), Хаваите (1945), Гуам (1947), Калифорния и Флорида (1960–1990), Френска Полинезия (1996) и Кения (2003). През последните десетилетия *B. dorsalis* се е разпространил на африканския континент, преобладавайки главно в топли, влажни низини, култивирани и гористи райони, където е изместил други представители на семейство *Tephritidae*. Очаква се в бъдеще районът на разпространение да се увеличи, поради големия брой гостоприемници, адаптивността на вида към различни климатични условия, високия репродуктивен потенциал и капацитет за разпространение, дължащи се както на естественото разпространение, така и на търговията с плодове и транспортните средства. С повишаването на температурите в световен мащаб се увеличава и разпространението на *B. dorsalis*.

Фигура 2. Глобално разпространение на *Bactrocera dorsalis* към 22.09.2025 г., по данни на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита (EPPO).

Потенциално установяване и разпространение в ЕС

Районът на потенциално установяване на *B. dorsalis* съответства на най-южните региони на ЕС, по-специално Хърватия, Кипър, части от атлантическото крайбрежие във Франция, Гърция, Италия, Португалия, Словения и средиземноморските крайбрежни райони на Южна Испания, където температурният диапазон от 18 до 27 °C, висока влажност и наличие на растение гостоприемник биха подпомогнали за установяването му.

Потенциал за контрол на вредителя в ЕС

Органофосфатните и пиретроидни инсектициди се използват широко за контрол на *B. dorsalis* в овощни градини с последващо развитие на резистентност към активни вещества от тези групи. Досега е установено, че някои популации са резистентни към активните вещества³:

- абамектин, малатион, циперметрин и спинозад, които са разрешен за употреба в ЕС;
- трихлорфон, β -циперметрин, фенитротион, налед, фентион, формотион, метомил, цифлутрин и фенвалерат, които не са разрешени за употреба ЕС.

В Хавай, е тествана специализирана технология за приложение на феромони и примамки (SPLAT – биологично инертни материали, използвани за контрол на отделянето на полухимикали и/или миризми със или без пестициди) и метил евгенол (МЕ: 4-алил-1,2-диметоксибензен-карбоксилат) – спрей формулировки за „привличане и убиване“, съдържащи спинозад, които са дали задоволителни резултати.

Разработена е и техниката със стерилни насекоми, но към този момент не е широко възприета.

³ базата данни за пестициди на Европейския съюз (EU Pesticides Database) – <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/start/screen/active-substances>

Подходите за биологичен контрол включват използването на паразитоидни оси (Hymenoptera: *Braconidae*). Естествените врагове, които са били широко използвани в мащабна класическа програма за биоконтрол в Хавай, включват *Diachasmimorpha longicaudata*, *Fopius vandenboschi* и *Fopius arisanus*. От установяването си в Хавай, *F. arisanus* е довел до намаляване на нападенията по плодове чрез високо ниво на паразитизъм от *B. dorsalis* (65–70%) и остава доминиращият паразитоиден вид. В Кения *F. arisanus* също се е доказал като ефективен контролен агент срещу *B. dorsalis*. Ентомопатогенните нематоди са тествани срещу ларвите на *B. dorsalis* в Бенин и Китай (*Steinernema carpocapsae*) със задоволителни резултати. Ентомопатогенната гъба *Bauveria bassiana* също е била разгледана, като потенциален биологичен агент, който е показал добра ефективност при проведените полевите опити.

Заклучение

Въз основа на разгледаните сценарии в доклада от оценката на неприятеля *B. dorsalis*, в подкрепа на евентуалното му включване в списъка за приоритетни вредители в ЕС, работната група на EFSA по приоритетни вредители прави следните заключения:

- **Скорост на разпространение** – *B. dorsalis* може да се развива върху алтернативни растения гостоприемници (напр. череша).
 - по-голямата част от новоизлитащите мухи се разпръскват на ограничено разстояние, а активното разпръскване на дълги разстояния е нетипично и се среща рядко.
- **Загуби на добив и качество при нападение** от *B. dorsalis* се оценяват на:
 - 22% (с 95% диапазон на несигурност от 7 до 52%) при манго;
 - 11% (с 95% диапазон на несигурност от 1 до 42%) при цитрусови плодове;
 - 9% (с 95% диапазон на несигурност от 1 до 32%) при костилкови плодове.
- **Въздействие на *B. dorsalis* върху околната среда:**
 - средното въздействие върху екосистемните услуги не е значително;
 - средното очаквано намаление на видовото биоразнообразие на ниво общност не е значително;
 - процентът на площите от Натура 2000, които са потенциално изложени на риск, не е значителен;
 - въздействието върху природозащитния статус на видовете не е значително;
 - очаква се увеличение на употребата на ПРЗ поради наличието на този вредител.

Значение за България

Към настоящия момент *B. dorsalis* не присъства в Р България.

B. dorsalis е полифаг с висок репродуктивен потенциал, мултиволтинизъм и непрекъсната активност през цялата година.

Растенията гостоприемници на видовия комплекс *B. dorsalis* принадлежат към голям брой семейства, като някои представители от тези семейства се срещат и в България – киви (*Actinidia fulvicoma*), пипер (*Capsicum annuum*), краставица (*Cucumis sativus*), тиква (*Cucurbita*), дюля (*Cydonia oblonga*), смокиня (*Ficus carica*), черен орех (*Juglans nigra*), обикновен орех

(*Juglans regia*), ябълка (*Malus domestica*), фасул (*Phaseolus vulgaris*), кайсия (*Prunus armeniaca*), череша (*Prunus avium*), джанка (*Prunus cerasifera*), вишна (*Prunus cerasus*), слива (*Prunus domestica*), праскова (*Prunus persica*), круша (*Pyrus communis*), домати (*Solanum lycopersicum*) и лоза (*Vitis vinifera*).

Транспортирането и търговията на заразени плодове е основното средство за разпространение в незасегнатите райони. Летежът на възрастните индивиди е малко вероятен път за разпространение, тъй като този вид лети на къси разстояния.

Растенията, транспортирани с корени от страни или региони, където се среща *B. dorsalis*, трябва да бъдат без почва или почвата трябва да бъде третирана срещу какавидата. Растенията трябва да са свободни от плодове. За контрол на *B. dorsalis* по плодовете предназначени за внос може да се извършва студена и топлинна обработка, потапяне в гореща вода, обработка с пара и фумигация.

Към настоящия момент няма данни за навлизане на *B. dorsalis* на територията на нашата страна, но климатичните условия са подходящи за успешното установяване и развитие на вида, както и част от неговите растения гостоприемници са налице в отделни райони на страната с преобладаващ средиземноморски климат. Предвид климатичните промени (глобално затопляне) в България и тенденцията към затопляне в повечето региони на страната и прогнозата за по-меки зими през следващите десетилетия, се предполага, че условията за установяване на вида ще бъдат все по-подходящи.

В България отглеждането на някои от растенията гостоприемници (киви, пипер, краставица, домати, тиква, фасул, смокиня, орех, ябълка, кайсия, череша, джанка, вишна, слива, праскова и лоза) са традиционен поминък или се отглеждат в частни дворове. При евентуално навлизане и установяване на *B. dorsalis* в България, той може да окаже отрицателно икономическо въздействие, както върху производството и консумацията на родна продукция, така и върху финансовото състояние на земеделските стопани и българското земеделие поради, което е необходимо стриктно спазване на фитосанитарните мерки за контрол и запознаване на земеделските стопани с опасностите, които крие този вредител.

Въз основа на гореизложеното, най-адекватната мярка, която може да се прилага е мониторинг. На този етап това е най-лесно приложимата и икономически ефективна мярка, която цели при евентуално установяване на *B. dorsalis* да се предприемат своевременно мерки за ограничаване и ликвидиране на евентуално появило се огнище.

При съмнение за наличие на неприятеля и/или предполагаеми повреди от него, е необходимо незабавно да се уведомят официалните фитосанитарни власти. Ранното откриване би могло да помогне за управлението на този вредител в България.

Източник:

EFSA (European Food Safety Authority), Sara Tramontini, Gianni Gilioli, Eduardo de la Peña, Daria Rzepecka, Marica Scala, Berta Sánchez, Alexandre Nougadère, Sybren Vos, Council for Agricultural Research and Economics (CREA), Francesco Turillazzi, Francesco Paoli. *Bactrocera dorsalis* Pest Report to support the ranking of EU candidate priority pests, <https://doi.org/10.2903/2Fsp.efsa.2025.EN-9326> – <https://www.efsa.europa.eu/bg/supporting/pub/en-9326>

Снимков материал:

Фигура 1. Възрастен индивид на *Bactrocera dorsalis* – <https://insectscience.co.za/pest/citrus-asian-fruit-fly/>

Фигура 2. Глобално разпространение на *Bactrocera dorsalis* към 22.09.2025 г. – <https://gd.eppo.int/taxon/DACUDO/distribution>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>, <https://corhv.government.bg/Здраве-на-растенията-с-31>

Изготвил:

Николай Спасов, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

23.10.2025 г.